

מסורת הש"ס

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים קיד.

עין משפט
גזר מצוה

עד א"י מ"י פ"ח מהלכות
מנה הלכה א' סג
עשין מה טו"ט פ"ח א"ח ס"י
מגנ ט"פ פ"ג א' סג
ע"ב ב' מ"י פ"ט מהל'
סגט הלכה א' סג
עשין טו טו"ט פ"ח א"ח ס"י
דגא ט"פ פ"ג א' סג
ע"ב ג' מ"י פ"ח מהל' מהל'
הלכה א' סג עשין מהל'
טו"ט פ"ח א"ח ס"י
ע"ד ד' מ"י פ"ח מהל' מהל'
הלכה א' סג
ע"ה ה' מ"י פ"ח מהל' מהל'
מנה הלכה א' סג

הגהות מור"ב
רנשבורג

א' תוס' ד"ה א"פ"ס שאין
הרומם מלוא וכו' וכו' וכו'
דמיו דכל שיקר מורו וכו'.
כ"ד ע"ן מהר"ם שני
תמה על מילואם שלתי
מספיק לנא"ל דמ"ל
החיות מלוא וכו' וכו'
ולפ"ד נראה כדור דכותה
החיות כה ג"כ הר"ן
דמיו דטיטול בעלמא הוא
ואינו אילנה אינו מטל
וכמ"ל תוס' וכו' וכו'
דף כ"ב ע"ב ד"ה מלוא
וכי' וכו' א"פ לנא"ל א"פ
כאמ"ל עמ"ל תוס' החיות
וה"ן כה שיהא חת
ותכ"ס אחרים מהלכות
והולגות מהלכות חוק
וע"ן דב"ד מלוא ג' דפוס
פירוש ס"י מקד"ד שמת
מפ"ן דברי אלה:

רבינו חננאל

וסימנין שטעוני אחי ועמי
להונירו בן אחא הוא
בעל השמיעה. מאן דאכל
אילתא טשי בעלימא.
כלומר, מי שהגדיל לקרוא
בשר שומן באשירא
ואוכל, מחובבא בעלימא
שלא יבוא הקצב ויאמר
לו איני מגידך על שמתן
לי דמי הבשר. אבל מי
שהגדילו לאכול ירקות
שדה, יושב על השוק
שבאשפא ואינו חושש.
שאין מי שגורשו בו.
מתני' מוגו לו כוס שמאי
כ"ד אומ' מברך על היום
וכי' וכו' אומ' מברך על
היום ואחר כך מברך על
היום. ת"ד ובריש ע"ן
ב"ש וכו' בסעודה, כ"ה
אומ' מברך על היום ואחר
כך מברך על היום, שה"ן
גורם לקדושת שואמר.
ד"א ברכת ה"ן תדירה
ברכת היום אינה תדירה
תדיר ושאינו תדיר תדיר
קודם. והלכתא כ"ה,
ואסיקא דר' יהושע היא
דאמר אין משגיחין בבת
קול. הוא דאמר הבא הלכה
כ"ה. הביאו לפניו מטבל
השלחן מטבל החזרת
בחורוס ומברך ברא
מ"ר האדמה. ומספיק היא
שמיני' לפרפרת הפת.
והיא עת אכילת המצה.
הביאו לפניו מצה וחזרת.

רבי יוחנן מייב בסעודת מצוה. היינו סעודת מילה דלמחר במדרש
דלילול מדינה של גיהנם וסעודת יושאין בתי"ח וכו' כהן לכהן
ודוקא שיש שם בני אדם מהוגנין כדלמרינן בזה בזור (מסדרין דף כג.).
נקי הדעת שנידושים לא היו מסוגלין כסעודה אלא כן יודעין
מי מייב עמיהם:

צריך להגיד בו כבוד. נשאל
למה ממנו דלמחר ממנו
למרינן (אבות פ"ו) גדוד (עשאו) (קראון)
רבו אלופו אע"פ שלא למד אלא
שני דברים מהלכות:

ראמר דאמר משיגים בבת קול.
וא"ת משיגין שנה דקד"ל
כנת קול דכ"ה ולא ק"ל א"כ צ"ק
דכ"ה אלעזר וי"ל דהכא כ"ה הו
רובא אלא דכ"ש ממדדי טפי אכל
התם דכ"ק היה כנגד רבים לא
ק"ל הכי ונת קול לא יתיה אלא
לכבודו כדקאמרינן התם מן השמים
יוביחו וא"ת א"כ הכי קאמר רבי
יהושע היא הא רבי יהושע קאי
אנת קול דר"א וי"ל מדקאמר אין
משגיחין דכ"ק משום דלא (ומן השמים)
היא משמע דכלל דוכתא לית לן
למילי דבר בת קול:

הביאו לפניו. פי' רשעים ירקות.
ואין לפניו מלל קמתי
כדילא הביאו לפניו חזרת כדקמתי
בסמוך הביאו לפניו מצה ונראה כפי'
ר"ת הביאו לפניו שלחן שהי' אין
מביאין השלחן עד אחר קידוש ועל
השלחן מונח החזרת:

מטבל בחזרת. כלומר אוכל
החזרת צנינול כמו
השמש מטבל דבני מעים וכן מטבל
צירקות וצקרא נמי משמע הכי כי
תקדש צנון עינין (וימיה ד)
שמנחם הפוך צנינים ופי' רשעים
דהאי טיבול לאו בחורוס דהא
אכמי לא נא דקמתי טיפא הביאו
לפניו מצה וחזרת חרוסת ואין זה
רצוי דהא קמתי הכא חזרת ומנא
נמי כפיפא ועוד דחזרת צריך

להטביל בחורוס משום קפא ומייה היכא שהטיבול ראשון הו כשאר
ירקות אין צריך לטבול בחורוס אלא או בחומץ או במים ומלח כמו
שהיה נוהג ר"ת דהא אחר בגמרא דחרוסת משום קפא וליכא קפא
אלא בחורוס וכו' ל"ח בר לזוק דקאמר מלוא וכו' לטיט דלא ש"ך
אלא בחורוס לזכר דזמירו את חיייהם בחורוס (שמות ה) ועוד דלא
ש"ך מצוה שטיבול ראשון אינו אלא להיכירא ודלא כה"ר יוסף
שעשה כסדרו וטיבול בחורוס וכן רבינו שלמה בסידרו וה"ר שמעיה:
עד שמיני' אפרפרת הפת. פרפרת קרי המורו שאוכל אחר המצה
פ"ג מ"ח) שהירקות ממשיות הלכ למאכל ומדקרי למורו פרפרת
הפת רמו במשנה דמנא קודמת למורו כדלמחר בגמרא:

הביאו לפניו מצה. לפי שקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה
ועשה הסדר קמתי הביאו לפניו מצה ועקרת שלחן היא
כדי שישאל ה"ן ואזי עונה לו עדיין יביאו שלחן לעשות טיבול שני
וה"ן ישאל למה את מטבילין שמי פעמים ומיד כשעוקרין מחזירין
לפניו והמנא והמורו עליו שהרי צריך לומר בהגדה מצה זו מורו זה
וכדלמחר (לעיל לו) ולקמן דף קטו): להם עוני שעונין עליו דברים הרבה:
אע"פ שאין חרוסת מצוה. ואם תאמר אמאי לא אחי חרוסת
דרשות ומטבל חזרת דמנא א' וי"ל דכיון דכל עיקר מורו
לא יתקן רק צנינול בחורוס משום קפא לא מקרי צנינול צק:
ואת

רבי יצחק בן אחא דשמעתא הוא רבי יצחק
בן פנחס דאגדתא (ו) וסימנין (ו) (שמעו נא אחיי
רועי) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משמיה
דר' יהודה בר' אילעי אכול בצל ושב בצל
ולא תיבול אוזין ותרגולין ויהא לך רודף
עליך פחות ממיכלך וממשיתך ותוספי' על
דירתך כי אחא עולא אמר מותלא מתלין
במערבא דאכיל אליתא טשי בעלימא
דאכיל קקולי (ו) אקקולי דמתא שכ"ב:
מתני' מוגו לו כוס ראשון ב"ש אומרים
מברך על היום ואחר כך מברך על היום
וב"ה אומרים "מברך על היום ואחר כך
מברך על היום: גמ' ת"ר דברים שבין ב"ש
ואח"כ מברך על היום מפני שהיום גורם ליום
שיבא וכבר קודם היום ועדיין אין לא בא וב"ה
אומרים "מברך על היום ואח"כ מברך על
היום מפני שהיום גורם לקידוש שתאמר
ידבר אחר ברכת ה"ן תדירה וברכת היום
אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם
והילכתא כדברי ב"ה מאי ד"א וכו"ת התם
תרתיה והכא הדא הכא נמי תרתיה ניהור תדיר
ושאינו תדיר תדיר קודם והלכה כדברי ב"ה
פשיטא דהא נפק בת קול איבעית אימא
קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול
ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת
קול: מתני' הביאו לפניו "מטבל בחזרת
עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפניו
מצה וחזרת וחרוסת" ושני תבשילין אע"פ שאין
חרוסת מצוה ד"א (בן) צדוק אומר מצוה
יובמקדש הו מביאין לפניו גופו של פסח: גמ'
אמר

להטביל בחורוס משום קפא ומייה היכא שהטיבול ראשון הו כשאר
ירקות אין צריך לטבול בחורוס אלא או בחומץ או במים ומלח כמו
שהיה נוהג ר"ת דהא אחר בגמרא דחרוסת משום קפא וליכא קפא
אלא בחורוס וכו' ל"ח בר לזוק דקאמר מלוא וכו' לטיט דלא ש"ך
אלא בחורוס לזכר דזמירו את חיייהם בחורוס (שמות ה) ועוד דלא
ש"ך מצוה שטיבול ראשון אינו אלא להיכירא ודלא כה"ר יוסף
שעשה כסדרו וטיבול בחורוס וכן רבינו שלמה בסידרו וה"ר שמעיה:
עד שמיני' אפרפרת הפת. פרפרת קרי המורו שאוכל אחר המצה
פ"ג מ"ח) שהירקות ממשיות הלכ למאכל ומדקרי למורו פרפרת
הפת רמו במשנה דמנא קודמת למורו כדלמחר בגמרא:

רבי יצחק ב"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

רבי יצחק בן אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

רבי יצחק ב"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

רבי יצחק ב"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

רבי יצחק ב"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

רבי יצחק ב"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור בגמרא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליך. מתאווה לאכול כל שעה שהורגלת: קקולי. ירקות:
אקקולי דמתא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואליט ואין מונעין לו כלום:
מתני' מברך על היום. וה"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיין גורם
לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבל בחורוס. זהו
לשון הגמרא דתניא לעיל (דף קו):
השמש מטבל דבני מעים לפי שכל
מאכלס ע"י טיבול: מטבל בחורוס.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבל
החזרת בחורוס ואוכל: עד שמגיע
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המצה שהוא
מברך עליה על אכילת מורו. ומיבול
ראשון כדי שיכיר מיעוק וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מצה מרור וחרוסת ושני
תבשילין ואף על פי שאין חרוסת
מצוה. ולקמיה (קמח) פריך הואלי ולא
מנא אמאי מיימי לה: גמ'
ואת

(א) ג"ל שטעוני אחי ועמי.
(ב) ומלשונות ירם אכילין
(ג) ומלשונות קרי' מתגמלין
מקבלתא מרס שטעובא כן
מפשי' גמ' כה. כה. ד"ה
קירא וכו' רש"י ב"ק כה.
ד"ה אקלולתא (ג) כמס' דף
דף א': סוכה דף טו.
מקבלתא דבכתיב ד"ה
ה"ה (ד) ג"ל שם כסוכה
ונח"ל דף טו (ה) כמס' דף
נ"ב עירובין דף א' יבמות דף
ד' כ"ט דף טו: מולין דף
טו: מ"ד. מ"ד ירקת חזרת.
(ו) כמ"ד (גמ' ה) (ו) ג"ל
כמ"ד (ט) גמ' הוא יושב.
(ז) כמ"ד ט"פ: א"ה. (דף
ט"ז. ט"ז) (ז) ומכ"ד ט"ז.
(ח) דף ג"ל: (ט) (י) ג"ל
ט"ז. ט"ז (ט) ג"ל משגיחין.
(יא) (קמח קמח) (ט) ש"ך
לעיל (ט) ש"ך לעיל
ק' וכ"ת גמ' (ד) ג"ל
שמיים.)

הגהות ה"ה
(א) נראה דלמחר הוא
ומקמי:

מוסף רש"י

מברך על היום. כקידוש
סעודת חרות. טיבול
(ברכות טו) כקמ"ד
בערני שמתין קידוש היום
תחילה ואחר כך ברכת
היין (סוכה ג) שה"ס
גורם ליום שיבא. ט"ס
זו לא נא אלא בשלש שבת
לקדוש (ברכות טו) שאם
לא מפני קידוש לא היה
טוק לעולם שמי סעודה
(סוכה ג) וברך קידוש
היום. משקלנו עליו א'
מלוא המטביל ועדיין
יין לא בא. לשלחן.
וכס' שקדש למטה
כן קודם לברכה (ברכות
טו) כלומר ועד טיט
אחר. שקדש היום מלוא
מתכנינו ועדיין אין לא
כא לפניו (ברכות טו).
שהיין גורם לקידוש
שתיאמר. שאם אין יין
לא מקדש. והמקדש על
הפת ג"ס הוא כמקדש
יין וברכת הפת קודמת
(ברכות טו) וכמ"ד סוכה
טו. תדיר קודם. נפקא
לן בתחלה זמנים (פסו).
מהאי קרא דמכ"ד כמקדש
מלמד שיהא הבקר אשר
לעולת התמיד תפסו את
אלה. מלמד שמעט לאחר
שהקריבם קודם הקריב
המוספין וקא דרשינן אשר
לעולת התמיד קרא ימיה
למילך דבשניל שהיא תמיד
הקדמת הכבוד. ומתחיל
אחיה למד ללל התמידין
(ברכות טו). דהא נפק
בת קול. עירובין כ"ק
(יב) יתא' בת קול ואמרה
הלכס סתת כלל יבמות
ד' וחז"ן דו'. הירושת.
מני ירקות הכנה כמקדש
יחד ושמו חרוסת גלגין
אמרי (הפרדוס טו.)